

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 30. augusta do 5. septembra 2005. godine, donijela je

ODLUKU

I

Historijski spomenik – Stećci u Banovići Selu kod Banovića proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čine dva stećka.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji označenoj kao k.č. 1370, upisan u z.k. uložak broj 151, k.o. Banovići Selo, općina Banovići, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02 i 6/04).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika, utvrđuju se sljedeće mjere zaštite koje se primjenjuju na prostor definiran u tački I stav 3. ove odluke:

- dopušteni su istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi na tekućem održavanju i radovi koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine;

- prostor spomenika bit će otvoren i dostupan javnosti, a može se koristiti u edukativne i kulturne svrhe;

- nije dopušteno novo sahranjivanje u blizini stećaka, na udaljenosti manjoj od 5 m;
- nije dopušteno odlaganje otpada.

Vlada Federacije dužna je posebno osigurati provođenje sljedećih mjera:

- uređenje prilaznog puta;
- sanaciju oštećenih stećaka;
- izvršiti popravku ograde;
- izrada i provedba programa prezentacije nacionalnog spomenika.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - VI ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Danom donošenja ove odluke, sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02, «Službeni glasnik Republike Srpske», broj 79/02, «Službene novine Federacije BiH», broj 59/02 i «Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», broj 4/03) briše se nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 1.

IX

Prema članu V, stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

X

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedavajuća Komisije

Ljiljana Ševo

Broj: 05.1-02-204/05-4
2. septembra 2005.godine
Sarajevo

Obrazloženje

I – UVOD

Na osnovi Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, člana 2, stava 1, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluku o stavljanju historijskog spomenika Banovići - Stećak na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH, pod rednim brojem 1.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V, stav 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Banovići su smješteni na sjeverozapadnim obroncima planine Konjuh, na nadmorskoj visini 330 - 380 m, na magistralnom putu koji povezuje dva velika industrijska centra, Tuzlu i Zenicu, odnosno dva velika kantona, Tuzlanski i Zeničko-dobojski. Od Tuzle su udaljeni 36 km, a od Sarajeva 110 km.

Općina je obuhvaćena slivnim područjima Krivaje i Spreče, a orijentirana dolinama rijeka Litve i Turije. Čitavo područje odlikuje se nagibom terena prema sjeveru

i dijelom prema istoku.

U Banovići Selu, 12 km zapadno od grada, uz savremeno muslimansko groblje i spomenik palim borcima iz II svjetskog rata, nalaze se dva nadgrobna spomenika iz srednjeg vijeka. Po jednom od njih, stećku Božićka Banovića, grad je dobio ime.

Na ovu lokaciju stećci su preneseni sa svoga izvornog mjesta radi eksploatacije Rudnika mrkog uglja Banovići.

Historijski podaci

Od polovine 14. stoljeća u srednjovjekovnu oblast Usoru ubraja se porječje Spreče - Sol i srednje Podrinje sa slivom rijeke Drinjače, teritorija koje su do tog vremena bile organizirane kao posebne teritorijalno-političke jedinice. (P. Anđelić, 1977, 18) Vjerovatno da se i solska zemlja ili oblast u ranom feudalizmu dijelila na više župa. Staro ime – Sol se sačuvalo samo u nazivu Tuzle, a sliv Spreče, kao geografska cjelina, poznat je pod nazivom Spreča i danas se u narodnom poimanju dijeli na Gornju, Srednju i Donju Spreču.

Pavao Anđelić pretpostavlja da se u ranofeudalnoj župskoj organizaciji oblast Sol dijelila na tri župe. Jedna župa, Gornja Spreča, zauzimala je gornji sliv rijeke Spreče, uključivala je teritorije distrikata, a kasnijih nahija: Spreče, Gostilja i Dramešina (sa današnjim Banovićima). Druga župa se prostirala u slivu rječice Jale i srednjem toku rijeke Spreče, obuhvatala župu Sol, a kasnije nahije Donju i Gornju Tuzlu, Smoluću i djelimično Dramešin. Treća župa je zauzimala donji tok rijeke Spreče, koji se kasnije podudara sa nahijom Sokol. (P. Anđelić, 1977, 27)

Prvi pisani izvor u kome se spominje pripadnost Usore sa Soli bosanskoj državi je darovna povelja bosanskog bana Stjepana I Kotromanića (1322-1353) iz 1322. godine, u kojoj se spominje *gospodin vsem zemljam bosanskim i Soli i Usore...* Za vrijeme Stjepanove vladavine došlo je do konačne integracije Soli sa Usorom.

U pisanim izvorima se spominju dva imena solske vlastele: župan Budoš (spominje se u dvije povelje bana Stjepana II iz 1326 -1329) i čelnik Hlap (u jednoj povelji iz 1326-1329).

Prodori Mađara u Usoru i Soli spominju se za vrijeme vladavine kralja Dabiše 1394. godine, kada je spaljen grad Dobor. Za vrijeme Tvrtka II, Mađari su na čelu sa mačvanskim banom Ivanom Morovićem 1405. godine osvojili Srebrenik, a 1408. godine i druge gradove. Srebrenikom i znatnim dijelom Usore vladali su Mađari do 1442/1443.

Usora i Soli se spominju u titulama bosanskih vladara sve do propasti bosanske države. Župa Dramešin(a), koja je pripadala oblasti Sol, spominje se u natpisu na stećku Božićka Banovića, u Banovići Selu. Stećak se okvirno može datirati u drugu polovinu 14. stoljeća. (M. Vego, 1970, 60)

2. Opis dobra

Stećci stoje na krajnjem zapadnom dijelu uzvišenja.

"Stećak Božićka Banovića" je po obliku sljemenjak sa postoljem. Dimenzije postolja su 2,20 x 1,00 x 0,20 m, a sljemenjaka 1,81 x 0,75 x 0,67 m. Kvalitetno je obrađen. Orijentiran je u smjeru zapad – istok. Ukrašen je i ima natpis. Ukrasni motivi su

tordirana vrpca na rubovima i dvostruka spirala sa rozetom na istočnoj čeonj strani. Na bočnoj strani je natpis u pet redova, na bosanskoj ćirilici.

Transkripcija u cjelosti:

Ovdje leži Božićko Banović, na svojoj plemenitoj zemlji i na Dramešini, a postaviše (stećak) Hlapac i ja Bogdan i ja Rajko s braćom. (M. Vego, 1970, 61)

Natpis je dobro očuvan i čitljiv. Ovo je zasada najstariji, srednjovjekovni izvor u kome se spominje župa Dramešina.

Drugi stećak je udaljen 2 m od prethodnog. Po obliku je također sljemenjak sa postoljem, nešto manjih dimenzija postolja: 1,70 x 0,65 x 0,17 m, i sljemenjaka: 1,50 x 0,52 x 0,37 m. Ukrasni motivi su isti – tordirana vrpca na rubovima i dvostruke spirale sa rozetom na obje čeonj strane. Na bočnim stranama nema nikakvih ukrasa. Sjeverna strana stećka je oštećena.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Historijski spomenik – Stećak u Banovićima, nalazi se na Privremenoj listi nacionalnih spomenika pod imenom Banovići-Stećak, pod rednim brojem 1.

U Prostornom planu BiH do 2000. godine uvršten je kao spomenik III kategorije.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Nema podataka o dosadašnjim konzervatorsko-restauratorskim radovima.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na licu mjesta, augusta 2005. godine, ustanovljeno je sljedeće:

pristup stećcima nije uređen. Oba stećka su zarasla u travu i visoko rastinje. Oba stećka su oštećena. Stećak Božićka Banovića je napuknut i neophodni su hitni konzervatorsko–restauratorski radovi. Na istočnoj čeonj strani su primjetne intervencije, izvedene nestručno. Natpis je pokriven mahovinom.

6. Specifični rizici kojima je spomenik izložen

Nema specifičnih rizika.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom (“Službeni glasnik BiH”, br. 33/02 i 15/03), Komisija donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A)Vremensko određenje

B)Historijska vrijednost

C)Umjetnička i estetska vrijednost

iv. Kompozicija

v. Vrijednost detalja

D)Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

i.Svjedočanstvo o historijskim mijenama

G)Izvornost

i. Oblik i dizajn

ii. Materijal i sadržaj

H)Jedinstvenost i reprezentativnost

i. Jedinstveni i rijedak primjerak određenog tipa

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- fotodokumentacija sa terena, 17. august 2005,
- grafički prilozi.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1970. Vego, Marko, *Zbornik srednjovjekovnih natpisa Bosne i Hercegovine, knjiga IV*, Sarajevo, 1970, 60-61.
1971. Bešlagić, Šefik, *Stećci, kataloško-topografski pregled*, Sarajevo, 1971, 142-143.
1975. Handžić, Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo, 1975.
1977. Anđelić, Pavao, *O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku*, Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu (poseban otisak iz br. 13. god. XIII), Sarajevo, 1977,17-45.
1982. Vego, Marko, *Postanak srednjovjekovne bosanske države*, Sarajevo, 1982, 51-54.
1982. Bešlagić, Šefik, *Stećci-kultura i umjetnost*, Sarajevo, 1982, 49-50,116.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Jasna Burnazović, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za arheologiju
u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika*